

CĂLĂTORIA AUTODESCOPERIRII

Cum să ne punem în valoare darurile

Traducere din limba greacă de
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă

editura
Σοφία

București

Cuprins

Prolog.....	5
Sinele dezarmat	19
Sinele în dezvoltare	79
Sinele dezvoltat	125
Sinele și comunicarea	157
Sinele în comunitate.....	193
Sinele în iad.....	205
Sinele în comuniune	227

ale filosofilor nu doar nu îmbunătățesc starea lumii, ci adesea îi sprijină ferocitatea.

Dar pentru a exista omenie, bunătate, dezinteres, sensibilitate și compasiune pentru aproapele e nevoie să se accepte pe sine, să se compătimească pe sine și pe celălalt, deși constată atât în el însuși, cât și în celălalt că în cel mai bun caz alături de acestea coexistă și bestialitatea și întunericul.

Numai acceptarea îmblânzește fiara; respingerea o dezumanizează. Ceea ce respingem nu putem nici vindeca, nici controla și, desigur, nici valorifica.

SINELE DEZARMAT

Imaginea infantilă pe care o aveam despre om, cum se întâmplă de obicei, era destul de idilică, deși condițiile în care trăiam la vârsta aceea erau oricum, numai idilice nu. Totuși, comparându-mă pe mine, cu cât creșteam, cu această imagine idilică, îmi provoca aproape repulsie, fiindcă constatam că realitatea mea, pe care n-o puteam nega și ignora, era foarte diferită. La deprecierea de sine au contribuit decisiv înrâuririle primite din spațiile asupra cărora am proiectat sistematic imaginea idilică despre om, fiind socotit drept demonic tot ce diferea de această imagine idilică. Din fericire pentru mine, am suferit și alte înrâuriri, foarte diferite de cele anterioare. În zona Pireului, unde se afla frizeria tatălui meu și unde am lucrat pe când eram un copilandru, oamenii nu încercau să-și cosmetizeze realitatea, nici să ascundă sau să tăgăduiască oricare părticică a sinelui lor. Astfel, treptat, am început

să văd cum imaginea idilică se schimba dramatic. Am început să văd că omul se descoperă sub două ipostaze: are grandoare și frumusețe, dar și o parte întunecată, sălbatică și impulsivă; și că și eu și toți oamenii aveam și această parte, doar că unii o tăgăduiau, o cosmetizau și o ascundeau sistematic, în timp ce alții și-o acceptau cu simplitatea care părea a fi rodul unei înțelepciuni adânci. Aceasta a fost atitudinea care mi-a dat șansa să văd că aveam trăsături de care îmi era silă. Eram egocentric, răzbunător, resentimentar, invidios, sever, tiran și lasciv.

Acceptând totuși faptul că în fața mea se aflau aceste elemente corupătoare, am descoperit ceva și mai tulburător. Am constatat că se putea să fi avut niște potențe de care anterior nu fusem conștient. În timp ce diferite tendințe sociale și personale se asociază continuu pentru a-l face pe om să ignore binele din el însuși și a-l împinge pe un drum al egoismului și al preocupării de sine, care-l fac trist și vrednic de plâns, dintr-odată am aflat puterea de a accepta eventualitatea că-mi pasă de ceilalți mai mult decât credeam până atunci. Mai mult, am recunoscut că puteam să ofer un oarecare ajutor anumitor oameni și, dacă s-ar fi întâmplat cu adevărat, atunci poate aș fi fost un om mai bun decât credeam eu că eram.

Pentru profunzimile și valorile ascendente pe care le descoperisem înăuntrul meu, nu puteam,

bineînțeles, să fiu sigur. Dar exista altceva de care puteam fi sigur. Constatam cu o certitudine sporită că, dacă urma să ajung vreodată persoana care eram cu adevărat, ar fi trebuit să cunosc și să accept atât binele, cât și răul din mine.

Efortul de a mă cunoaște pe mine a ajuns o aventură dramatică. Eventualitățile neliniștitoare și primejdioase m-au condus la o reestimare integrală a celui ce eram, a motivației [mele] și a ceea ce trebuia să fiu și să fac. Unele dintre deciziile rezultate în urma acestei reestimări nu s-au realizat și nici nu se vor realiza vreodată. Însă viața mea nu va redeveni ceea ce a fost înainte de această reestimare.

Nevoia de reconfirmare suplimentară a concluziilor desprinse în urma experienței mele am încercat să o suplinesc prin studiu. Citind cărțile lui Dostoievski, scrise dinlăuntru vieții, al neliniștii și al lumii sale mai intime, am descoperit că între constatările mele și ale sale există similarități.

Constatarea mea că nu există două categorii de oameni, cei buni, fără nici o legătură cu răul, și cei răi, fără nici o legătură cu binele – opinie susținută se pare de Kazantzakis în general, și în particular, precum în cazul părintelui Fotie, cel bun, și al părintelui Grigorie, cel rău, din *Hristos Se răstignește iar* –, ci că în fiecare om există o sinteză dintre bine și rău, în analogii diferite, și-a găsit o tulburătoare adevărire în lucrarea lui Papadia-

mandis și cu precădere în două dintre povestirile sale: „Eros – Erou” și „Paștile la țară”. În „Eros – Erou”, Gheorghis, un barcagiu îndrăgostit de o fată din sat, e nevoit să o ducă cu barca pe celălalt țărm pe fata cu pricina, pe care mama sa o căsătorește cu cineva din părțile acelea. Când Gheorghis a aflat ce se întâmplase, la început și-a pierdut cumpătul. Apoi s-a gândit să se ducă acolo unde avea loc nunta, să fure mireasa și să fugă împreună, provocând tulburare și panică printre cei de față; dar înainte de a apuca să-și pună planul în aplicare, i-au ieșit înainte mirele, mireasa, mama miresei și au urcat în barcă. Atunci, pe când vântul se întetea, Gheorghis s-a gândit: „Oare n-ar fi putut să se întetească într-atât încât cu un talaz să răstoarne barca ce nu avea savură? Cu un singur talaz. La o mică stângăcie a lui Sigourántsas la timonă, la o mică nebăgare de seamă din partea lui Gheorghis la pânze. Și atunci toate ar fi plutit pe mare... Toate ar fi căzut în talaz. Mirele s-ar fi dus ca plumbul la fund, om de uscat, neobișnuit cu marea. Pe bătrâna Maroudítsa s-o fi scăpat, de-i era voia, Sigourántsas. Gheorghis ar fi scăpat-o pe Arhontó înotând. «Și pe tine să te scap, trupul meu îngeresc...».

Un val, un vălurel doar. Și asta de ce-ar fi avut nevoie? O mișcare greșită a timonei din partea lui Sigourántsas n-ar fi fost de ajuns? Și pentru cealaltă, bătrâna Maroudítsa, de ce ar fi fost nevoie? Un foșnet al pânzei nu ar fi fost de ajuns?

Și nu era asta la mâna lui Gheorghis? Ar fi putut cu mâna să tragă cu forța pânza și cu piciorul ar fi putut să scoată dopul bărcii. Barca avea un orificiu astupat cu un dop, în apropierea carenei. Acesta era planul lui Gheorghis, care mai păstra în sinea lui câteva dintre aplecările copilărești cât privește îndeletnicirile sale maritime și dorea, așa cum copiii scufundă micile dopuri de plută în timp ce înoată, să-și scufunde adesea barca, pentru ca ea să se sature de mare și el de înotat.

Cu o lovitură de picior, chiar și mai puțin, cu o lovitură a degetului piciorului, ar fi putut să trimită nepregătite pe cealaltă lume trei suflete, pe mire, pe soacră și pe mireasă... dacă n-ar fi voit el s-o scape pe cea din urmă.

Căpitanul, chiar dacă avea multe kilograme, ar fi înotat cu chiu cu vai și ar fi scăpat. Țărmul se afla la nici măcar o jumătate de milă. Mirele s-ar fi dus la fund cu toate casele lui..., sau mai degrabă fără case, fără livezi și toate bunurile. Bătrâna Maroudítsa... și-a păpat mălaiul. Și-a «îmbrobodit» fiica și a făcut din ea o gospodină. O să-i poarte el de grijă și-o să-i facă coliva... dimpreună cu Arhontó.

Înainte! Cu inimă! Curaj!

Nu, n-ar trebui să scufunde barca, destupând orificiul cu pricina. Gestul nu avea nimic eroic în el, ba, mai mult, era odios. Apoi, n-ar fi fost prea sigur pentru ce se va întâmpla când va ajunge el pe lumea cealaltă... De altfel, scufundându-se

barca, mulți s-au salvat, chiar dacă nu știau să înoate. Cu barca răsturnată s-au înecat mulți și pricepuți înotători. Nu, nu avea să scufunde barca: avea s-o răstoarne!

Avea să vadă un spectacol desfătător: pe Sigourántsas înotând departe de el asemenea unei foci. S-ar fi îndepărtat de mire, s-ar fi descotorosit de soacră ca să se arunce în mare. Bătrâna, dacă va apuca să-și facă ultima cruce, și glasul zbulcuiumului ei s-ar fi scufundat jos în adâncuri.

A doua zi, în sat, preoții i-ar fi cântat «canonul» și i-ar fi îndemnat pe întâi-stătători să facă pocăință pentru sufletul ei. Și vreme de patruzeci de zile toate bătrânele evlavioase ale satului ar fi încetat să mai mănânce pește, mânite de bănuiala că peștii se vor fi atins de cea înecată.

S-o apuce pe Arhontó de încheietură... de sub braț... nu de mijloc... Și plutea deja, plutea și înota cu ea. Pentru încă o dată să se facă dulce marea cea amară și sărată.

S-a dus, s-a dus ca un delfin, a suflat și a dat apa afară ca o balenă, dând la iveală un braț tăios asemenea unei săbii. Înota cu brațul drept, și cu cel stâng o ținea strâns la piept pe tânără. Capul ei deasupra, deasupra. Să respire gurița ei ca un inel... «Nu-ți fie teamă, iubirea mea!» Și puțin câte puțin ar fi lăsat în urmă stângen după stângen... Ar fi cântărit, s-ar fi apropiat de mal. «Acuși, acuși am și ajuns, sufletul meu.» Nu s-ar fi întâmplat nimic rău. Toată lumea avea să se

salveze. «Te-a luat ameteala, sufletul meu? Totul e bine acum. – S-a înecat cineva? – Nu. De vreme ce ai scăpat tu, nu.» Oh, cum ar fi căzut, nevăzuți, pe jumătate înecați, scurgându-se apa de mare de pe ei în nisip! Replămădiți și rebotezați. Un nou Adam și o nouă Eva, purtându-și veșmintele ude de apa mării, lipite de pielea lor, mai mult decât goi.

Acolo în stâncă e-o peșteră. «Du-te acolo, preaiubită mea, să te schimbi.» Ea, de va fi avut putere să-l audă, l-ar fi privit uimită. «Să mă schimb cu ce?» «Să te usuci. O să-ți aduc eu frunze din toți copacii pădurii, iubirea mea, ca să te acoperi.»

În cele din urmă, Gheorghís n-a răsturnat barca: „Nu i-a înecat; un pic mai trebuia și ar fi făcut-o, dar acest pic a lipsit.

Dintr-odată a văzut o arătare în duh, chipul maicii sale, Mpoúrmpena, în aer, zvâcnind. Își smulgea părul, plângând, și îi spunea: «Ah! Fiul meu! Fiul meu! Ce-i asta ce ai de gând să faci?»

Și-a făcut pe ascuns semnul Crucii în dreptul inimii, pe sub cămașă, și-a amintit și a spus de trei ori [rugăciunea] «Doamne, Iisuse Hristoase», pe care îl învățase mama când era mic și de care de atunci uitase. Și-a zis: «Să se ducă, sărmana, să-și facă traiul cu bărbatul ei! Cu sănătate și bucurie!»

Gheorghís a fost același om, care a avut predispoziția de a săvârși o crimă și care „și-a suprimat patima, s-a domolit, s-a pocăit, a plâns și s-a

arătat erou în erosul său, eros creștin, pur, îngăduitor și iubitor de oameni”.

În povestirea „Paștile la țară”, părintele Chiriac era același om care pe de o parte a dat dovadă de micime de caracter, iar pe de alta de negrăită măreție umană. Părintele Chiriac era unul dintre cei doi preoți ai satului care a hotărât să facă Paștile împreună cu locuitorii păstori ai unui sat fără preot, după ce mai înainte hotărâse dimpreună cu celălalt preot că aveau să împartă în mod egal veniturile atât ale bisericii din sat, cât și pe cele ale bisericii din satul de păstori. După ce părintele Chiriac începuse utrenia, făcuse Învierea și psaltul începuse canonul Învierii, fiul său, pe care îl lăsase împreună cu celălalt preot al satului, ca să-i urmărească acțiunile, a venit și i-a spus că acela fura prescurile și le trimitea acasă la el. Atunci părintele Chiriac „n-a ținut seama de nimic. S-a aprins imediat, indignat, neputându-se ține în frâu. A păcătuit. În loc să-i ardă o palmă zdravănă fiului său peste obraz și să-și continue liniștit datoria..., și-a scos deîndată epitrahilul, s-a dezbrăcat de felon și, străbătând biserica, a ieșit evitând căutătura prezbitei sale, care-l urmărea înspăimântată.

Dar moș-Miliós ceva a bănuț din toate mișcărilor acestea și a ieșit în urma lui.

La vreo cincizeci de pași distanță de biserică, între trei copaci și două garduri, s-a legat următorul dialog:

– Părinte, părinte, unde te duci?

– O să vin, binecuvântate, acuși, acuși înapoi.

Nu știa ce să spună. Dar neîndoielnic este că era hotărât să coboare în oraș să-i ceară socoteală pentru furt împreună-slujitorului său! În adâncul conștiinței sale își spunea că avea timp să se întoarcă înainte de răsăritul soarelui ca să săvârșească Liturghia.

– Unde te duci?, insista moș-Miliós.

– Să citească Moș-Anagnostes *Faptele Apostolilor*, și, cât ai clipi, ajung înapoi.

Uitase că Moș-Anagnostes nu putea citi altceva în afară de cele pe care le știa pe dinafară.

– O las și pe preoteasa mea aici, binecuvântate, a repetat părintele Chiriac, neștiind ce să zică; o las aici pe preoteasa mea!

Și, în timp ce spunea acest lucru, a luat-o la goană.

Moș-Miliós s-a întors mârșnit în biserică.

– Că bine ziceam, a șoptit.

În paraclis domnea o mare nedumerire. Sătenii se priveau întrebător unii pe alții. Se auzeau șușoteli.

Femeile o întrebau pe preoteasă să le spună ce se petrecea; dar aceea era cea care știa mai puțin decât toți.

Cu toate acestea, preotul alergia, alerga. Aerul rece i-a răcorit puțin fruntea.

– Și cum o să-mi hrănesc atâția copii, spunea, opt, să mă iertați, și cu preoteasa nouă, și cu mi-